

N:o 1.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 April 1881, kl. 3 e. m.

Sammanstatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändringar uti gällande lagstiftning angående enskilda banker med rätt att utgifva egna bank-sedlar.

Lag-Utskottet har från Andra Kammaren fått till sig hänvisade två särskilda motioner om ändringar uti gällande lagstiftning angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

Uti den ena af dessa motioner, N:o 120, erinrar Herr *C. J. Ödman*, att de sistförflutna årens erfarenhet visat, det nu gällande lagstiftning för de enskilda bankerna och det å denna lagstiftning grundade banksystem kunde innebära stor fara och föranleda till de mest betänkliga rubbningar i landets ekonomi. De vådor, hvilka af en fortsatt tillämpning af detta system kunde uppkomma, vore så stora och i alla förhållanden ingripande, att det vore nödvändigt att i tid, innan oktrojerna för de enskilda bankerna tilländaginge, söka ur lagstiftningen undanrödja hvad som kunde vara felaktigt, på det att de enskilda bankerna hädanefter måtte kunna bättre verka ej allenast till nytta för sina delegare, utan ock till fördel för den allmänhet, för hvars skull de egentligen blifvit inrättade. Det innebure en fara, att en enskild bank tillätes att upptaga depositioner samt upp- och afskrifningsmedel till obegränsade belopp och utan hänsyn till bankens grundfond, ty erfarenheten hade visat, att dessa medel, om de utlånades, icke alltid stode till bankens förfogande, då den bäst behöfde dem; den lagliga proportionen emellan inneliggande guld och utelöpande sedlar, nu bestämd till 10 procent af sedel-

stocken, i vissa fall till och med derunder, vore uppenbarligen för liten; och slutligen hade staten icke någon utväg att kontrollera och bestämma, när en enskild bank, som förlorat 10 procent af sin grundfond, skulle ställas under utredning, enär detta berodde af bankens egna räkenskaper, hvilka statens myndigheter icke hade någon laglig rätt att kontrollera.

Motionären föreslår med anledning af det anförda, »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utarbetande af förslag till ny lag för de enskilda bankerna, med uppmärksammande af här ofvan antydda viktiga omständigheter.»

Uti den andra motionen, N:o 87, af Herrar *J. August Sjö* och *Carl Ekman*, andrages, att nu, då snart sagdt öfverflöd rådde på penningar i landet, hvilket bevisades af den gällande låga räntan, rätta tiden vore inne för Riksdagen att vidtaga genomgripande reformer i banklagstiftningen, i det syfte, att inom landet ensamt Riksbanken skulle ega rätt utgifva sedlar, som för mynt gälde, och de enskilda bankernas rätt dertill upphöra, så snart oktrojtiden för dem ginge till ända. Genom ett sådant besluts fattande finge Riksbanken den vinst på sedelutgifningsrätten, som nu tillkomme de personer, hvilka vore aktiegare uti de enskilda bankerna, och en välbehöflig inkomst beredd derigenom staten, till lättnad för landets skattdragande befolkning. Tidsenligt kunde det ej heller vara, att landet, med icke större folkmängd än 4 à 5 millioner invånare, skulle hafva 28 sedelutgifvande banker, då länder med mångdubbelt invånareantal, men med ett sundt och väl ordnad bank-system, icke hade mer än en enda, nemligen en nationalbank. Motionärerna hemställa, »det Riksdagen må för sin del besluta den förändring i Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874, angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, att all sedelutgifning må varda förbjuden för de banker, som hädanefter begära ny eller förnyad oktroj.»

Lag-Utskottet har för behandling af ifrågavarande två motioner begärt sammanträde med Banko-Utskottet; och får det Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet härmed öfver dessa motioner afgifva utlåtande.

Bristerna uti gällande lagstiftning angående de enskilda sedelutgifvande bankerna synas Utskottet vara af icke ringa betydighet.

Förutom dem, som i den ena af förevarande motioner äro anmärkta, kunna flere af icke mindre vikt lätteligen framhållas, såsom: det låga minimum af en million till grundfond; — saknaden af annan bestämmelse om beskaffenheten af de räntebärande obligationer, som skola ingå i grundfunds-

hypoteken, än att de skola vara »lätt säljbara», och af uttrycklig föreskrift om sådana obligationers utbytande mot andra, derest de, efter att en gång hafva blifvit godkända, sedermera falla i värde, eller upphöra att vara »lätt säljbara»; — olikheten af den pröfning angående lemnade grundfondshypoteks antaglighet, som uppstår derigenom, att Konungens Befallningshafvande, en hvar inom sitt län, sjelf eller genom utsedt ombud, antagligen efter sins emellan olika grunder, verkställer en dylik pröfning; — möjligheten för en sedelutgifvande bank att af de på deposition samt upp- och afskrifning hopade medlen, för beredande af högre räntevinst, på längre tid utlåna och dymedelst till minskning i säkerheten fastläsa medel, som banken är pligtig åter utbetala dels efter förut bestämd kort tid, dels genast vid anfordran; — det mindre betryggande förhållandet emellan å ena sidan grundfonden och bankens kassa af gällande guldmynt samt å den andra det medgifna beloppet af utelöpande sedlar och det obegränsade beloppet af andra vid anfordran betalbara papper; — samt sjelfva grunden för sedelutgifningsrätten, hvilken i vissa fall kan begagnas till betydligt belopp utan någon som helst motsvarighet af kassa, och i annat hänseende kan utsträckas i visst förhållande till utestående fordringars belopp; åtskilliga andra oegentligheter att förtiga.

Flere af dessa brister borde väl kunna undanrödjas genom ändringar i gällande stadganden; men då i fråga om förevarande del af kreditlagstiftningen man, vid företagande af partiella förändringar, lättare än annars löper fara, att dessa förändringar icke komma i full harmoni med de kvarstående bestämmelserna, finner Utskottet lämpligast vara, att lagstiftningen angående de enskilda sedelutgifvande bankerna underkastas en fullständig revision. Tidpunkten för en sådan åtgärd synes ock nu vara gynsam, då lugn råder i affärsverlden; och enär oktrojerna för flere af de enskilda sedelutgifvande bankerna utgå med år 1884; samt ansökan om förnyad oktroj skall ske aderton månader innan den löpande oktrojen tilländagår, torde, för att innan sistnämnde tid medhinna en ny lagstiftning i ämnet, nödigt vara, att åtgärder derfor så snart möjligt vidtagas.

För behovvet af en sådan ny lagstiftning talar ock i väsentlig mån den omständighet, att icke ringa tvekan råder om rätta betydelsen af den ansvarighet, de solidariske bolagsmännen i enskild sedelutgifvande bank sig iklädt. Visserligen är, efter nådigt uppdrag af Kongl. Maj:t, af särskilde komiterade utarbetadt ett förslag till förordning angående enskild sedelutgifvande banks, aktiebanks och sparbanks konkurs, i hvilket förslag äfven ingå bestämmelser, huru den solidariska ansvarigheten bör i ty fall göras gällande; men detta förslag, emot hvilket, efter hvad Utskottet inhemtat, vid dess granskning i Högsta Domstolen, flere anmärkningar blifvit framställda, är dock ännu intet annat än blott ett förslag. För dem, som efter de

nuvarande oktrojernas utgång kunna vara sinnade antingen att fortsätta med redan bildade bolags verksamhet, eller att bilda nya bolag för bankrörelses bedrivande, huru vidsträckt eller inskränkt än sedelutgifningsrätten må blifva, lär det väl alltid vara af stor vigt att i sjelfva banklagen återfinna oförtydbara stadganden om den solidariska ansvarighetens rätta betydelse och om sättet för dess tillämpning. Utan full trygghet i detta fall torde bolagsmännen icke alltid komma att utgöras af sådana samhällsmedlemmar, hvilkas förmögenhet och ställning i öfrigt eljest skulle innebära bästa säkerhet för den solidariska ansvarighetens uppfyllelse till det allmännas båtnad.

Ännu en omständighet synes tala för en mera omfattande utredning om de förändringar i lagstiftningen för rikets bankväsen, som kunna påkallas.

I 1874 års kungörelse om de enskilda sedelutgifvande bankerna är införd en bestämmelse, som till Kongl. Maj:t öfverlemnar att äfven under nu löpande oktrojtid afgöra, om och när rättigheten att utgifva banksedlar å tio och fem kronor skall för de enskilda bankerna upphöra. Såsom känt är, har indragning af femkronesedlarne redan skett, och Kongl. Maj:t har ock antydt en blifvande indragning af den andra sedelvalören å tio kronor, under förutsättning likväl, att betryggande åtgärder för Riksbankens förstärkande derförrinnan blefve af Riksdagen vidtagna. Då sålunda i blifvande nya oktrojer möjligen icke kommer att ingå någon rättighet för de enskilda bankerna att utgifva banksedlar å tio kronor, synes det, som denna omständighet särskildt borde komma under öfvervägande vid utstakande af nya rättsregler för de enskilda bankernas verksamhet och förvaltning; äfvensom att, såsom frågornas inbördes sammanhang ovilkorligen fordrar, *jemväl tages i betraktande hvad som lämpligen bör åtgöras till nödiga förändringar i ordnandet af Riksbanken och dess verksamhet*, på det att densamma må vara i tillfälle att, när indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar kan komma att sättas i verket, icke blott öfvertaga den ökade penningarörelse, som för Riksbanken derigenom måste uppstå, utan jemväl i möjligaste mån åstadkomma de lättnader i den allmänna penningarörelsen, som för närvarande äro af de enskilda sedelutgifvande bankerna med deras afdelningskontor i ganska stor omfattning beredda.

1874 års kungörelse är tillkommen under Riksdagens medverkan, och den för landets ekonomiska väl, enskildes rätt och allmänhetens säkerhet så betydelsefulla lagstiftningen angående enskilda sedelutgifvande banker torde ock vara af den betydelse, att den icke heller för framtiden bör annorlunda än gemensamt af Konung och Riksdag vidtagas. Om i densamma komma att ingå särskilda bestämmelser angående betydelsen och tillämpningen af solidarisk ansvarighet för bolagsmännen, lär en blifvande lag härom väl icke kunna stiftas i annan ordning än den, som i 87 § Regeringsformen stadgas.

Utskottet, som med dess uppfattning af förevarande frågors ändamåls-

enligaste behandling ansett det af Herrar Sjö och Ekman väckta förslag för närvarande icke böra leda till någon definitiv lagstiftning, får, på grund af hvad här ofvan är anfördt, med anledning af föreliggande motioner hemställa:

1) att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta nu gällande lagstiftning för enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar underkastas revision samt till Riksdagen afgifva förslag till ny lag i ämnet; samt

2) att, genom hvad Utskottet här ofvan under punkt 1 hemställt, de af Herrar Sjö och Ekman afgifna motioner måtte anses besvarade.

Stockholm den 8 April 1881.

På Sammansatta Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Herr *Samzelius* har anmält, att han i följd af annat allmänt uppdrag varit hindrad att öfvervara justeringen af detta utlåtande.
